

Sandi Bulimbašić

DESET GODINA OD SMRTI CVITA FISKOVIĆA

Dani Cvita Fiskovića - Humanistička kultura u okružju Splita, komemorativni i znanstveni skup,
Split, Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU, 19.-21.6.2006.

Ove godine *Dani Cvita Fiskovića* održani su iznimno u lipnju umjesto početkom listopada i u pomalo drugačijem obliku od onoga na koji smo navikli. Znanstveni odbor skupa, koji će se, prema riječima Igora Fiskovića, ubuduće održavati bijenalno, prihvatio je ini-

cijativu obilježavanja desetogodišnjice smrti akademika Cvita Fiskovića koju su pokrenuli Književni krug Split i Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU Split, te je uz komemorativni dio održan i kraći znanstveni skup na temu *Humanistička kultura u okružju Splita* u

organizaciji Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Svoj je prinos dao i Muzej grada Trogira, koji je posljednjeg dana održavanja skupa ugostio sudionike prigodom svečanog otvorenja Sale Ivana Duknovića, u kojoj su izloženi *Bogorodica s Djetetom*, otkupljena prošle godine u Londonu, i *Putto bakljonoša*. Toga su dana sudionici skupa, pod vodstvom J. Belamarića, posjetili i splitsku katedralu te restaurirano predvorje trogirске katedrale Sv. Lovre s Radovanovim portalom i krstionicom.

U poslijepodnevnim satima prvog dana skupa započeo je komemorativni dio koji, nažalost, nije izazvao velik interes publike. Općenito su predavanja bila lošije posjećena u odnosu na protekle godine, zamijećeni su uglavnom ljudi iz struke, dok su studentislušaći koji već uobičajeno prate *Dane Cvita Fiskovića* ovaj put izostali. Razlog je što se vrijeme održavanja skupa poklopilo s ispitnim rokovima, što je šteta, posebice za splitske studente koji nemaju često priliku prisustvovati znanstvenom skupu povjesničara umjetnosti u vlastitom gradu. Opravdano su zbog službene spriječenosti izostali i neki najavljeni sudionici: u komemorativnom dijelu Nikša Petrić i Danko Zelić, koji je uz Nadu Grujić trebao promovirati *Zbornik Dana Cvita Fiskovića I: Kultura ladanja*, a u znanstvenom dijelu Jasenka Gudelj, Milan Pelc i Vladimir Marković.

Komemorativni dio skupa otvorio je pozdravnim govorom akademik Nenad Cambi, istaknuvši nemjerljiv doprinos Cvita Fiskovića osnivanju i radu Književnog kruga Split i Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU. Predavanja koja su uslijedila sintetski su osvrta na različite aspekte djelovanja Cvita

Fiskovića. U nizu citata koje je u svojem predavanju izdvojila Snješka Knežević, pružajući po desetljećima uvid u recepciju Fiskovićeve djela u pisanoj riječi njegovih tumača i nastavljača, parafrazirat ćemo onaj Jacoba Burckhardta koji sjajno oslikava život i djelo Cvita Fiskovića: biti univerzalan ne znači znati sve o svemu, već previše toga voljeti. O utjecaju Cvitinih istraživanja na rad povjesničara govorio je Tomislav Raukar istaknuvši njegove radove o bratovštinama, srednjovjekovnim majstorima i graditeljstvu Zadra,

Trogira, Splitsa i Dubrovnika, rezultatima predanoga rada u notarskim arhivima koji potvrđuju neraskidivu vezu umjetnosti i njezina društvenog okruženja. Tonko Maroević predstavio je rijetko razmatran opus Cvita Fiskovića kao likovnog kritičara, koji čini sedamdesetak tekstova. Mnoge od njegovih ranih kritika pogađaju bit umjetničkog stvaralaštva Vidovića, Joba i Tartaglie, o kojima je često pisao i do kojih mu je bilo posebno stalo. Od 1945. uslijedila je faza partizanskih

spomenika i arhivski rad. Pred kraj života piše o Hrasti, što potvrđuje njegov nepreusušni interes za "živu" umjetnost i splitsku suvremenost. Željko Rapanić približio nam je Cvita kao arheologa, što je vezano uz njegovo djelovanje u tadašnjem Konzervatorskom zavodu za Dalmaciju, na čijem je čelu bio od 1945. Uz brojna arheološka istraživanja u Dioklecijanovoj palači koja je nadzirao i o kojima je pisao, Rapanić je posebno izdvojio dva Fiskovićeva rada o arheološkim istraživanjima na Majsanu, objavljena 1981. i 1984. O Cviti kao konzervatoru nadahnuto je govorio Joško Belamarić kojega je upravo terensko druženje s Fiskovićem i D. Domančićem u Cvitinu rodnom Orebiću "usidrilo" u konzervatorskoj struci. Posebice je istaknuo njegovu ulogu konzervatora u zemlji razorenih gradova nakon Drugoga svjetskog rata i nedjeljivost znanstvene djelatnosti od svakodnevnih prakse konzervatora. Proširujući područje i ciljeve zaštite spomenika, braneci cjelovitost kulturnog i prirodnog ambijenta, Fisković je prvi u nas formulirao misao o zaštiti integralne spomeničke cjeline. Predavanje Danijele Matetić-Poljak *Kasnosrednjovjekovni Split u opusu Cvita Fiskovića* svojom je metodologijom i ulaženjem u potankosti o pojedinačnim spomenicima otvorilo i problematiziralo neke teme, u recentnijim istraživanjima obogaćene novim spoznajama i atribucijama. Takav pristup tražio je prostor za diskusiju koja je pak, zbog prirode ove sesije, izostala.

Nakon promocije *Izbornika Dana Cvita Fiskovića I: Kultura Iadanja*, Tonko Maroević

promovirao je *Bibliografiju Cvita Fiskovića* - još jedan vrijedan prinos životu Cvitina djela, izašao 2006. godine u izdanju Instituta za povijest umjetnosti.

U znanstvenom dijelu skupa prva dva predavanja bavila su se problematikom stambenog graditeljstva i kiparstva 15. st., i to problemom prepoznavanja autorstva majstora i suradnika, prvenstveno preispitujući ulogu Jurja Dalmatinca i Andrije Alešija u oblikovanju splitskih i trogirskih palača. Mijenja se slika Jurjeva sudjelovanja u gradnji splitskih palača; njegovi nacrti i izvedbe uzor su Alešiju i drugim splitskim majstorima. Ipak, u prenošenju Jurjeva stila, Alešijeva je uloga velika, a interpretacija njegova života i stvaralaštva doživljava bitnu reviziju. Igor Fisković u predavanju *Ogledi o Andriji Alešiju u Splitu i Trogiru* razmatra stupanj partnerstva i suradnje Jurja i Alešija. Revidirajući atribucije na pojedinim splitskim palačama, postavio je i hipotezu o mogućoj suradnji Jurja i Alešija na sklopu gotičkih općinskih zgrada na splitskoj Pjaci.¹ Predrag Marković je, prema mišljenju prisutnih stručnjaka, uspješno razriješio *Nekoliko atributivnih problema u kiparstvu 15. stoljeća u Splitu*. Razmatrajući tri primjera prikaza anđela: na grbu u luneti Male Papalićeve palače, na kvadrifori Velike Papalićeve palače i anđela s grbom sa zvonika splitske katedrale, danas u Muzeju grada Splita, argumentirano je preispitao atribucije koje je za sva tri djela postavio C. Fisković. Prva dva primjera Jurjeva su ideja i nacrt; u prvom slučaju rad nekog od pomoćnika, možda Ivana Pribislavića; kvadrifora je

¹ Vrijedan prinos temi i diskusiji nakon predavanja dao je Emil Hilje. Usp. i: EMIL HILJE, Andrija Aleši i stambeno graditeljstvo u Splitu sredinom 15. st., u: Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 29 (2005.), 43-56.

Alešijeva izvedba, dok za anđela sa zvonika, koji po njemu nije rad Bonina da Milana, upozorava na bliskost s anđelom kojeg je Dujam Vučković naslikao na ciboriju u splitskoj katedrali.

Slijedila su dva predavanja o splitskom slikarstvu 15. stoljeća. Zoraida Demori Staničić analizirala je dvije manje poznate, dosada nedovoljno valorizirane, nedavno restaurirane slike splitskog kvatročenta: *Gospa od Milosti* iz župne crkve u Kaštel Lukšiću i *Gospa na Hladih* iz istoimene crkve na groblju u Kaštel Sućurcu. Ne rješavajući atribuciju, smješta ih u krug slikara Dujma Vučkovića kojemu pripadaju Dujmov sin Marinelo, Ivan Petrov i Antun Restinović. Upravo o Antunu Pribislavovu Restinoviću govorio je Emil Hilje, približivši nam nizom arhivskih dokumenata od 1442. do 1449., kada Restinović umire, portret malo poznatog, skromnog provincijskog slikara splitskog kvatročenta koji je usko surađivao s Dujmom Vučkovićem. Ugovori o sklopljenim poslovima i partnerstvima, oporuka i popis nekretnina rasvjetljavaju društveni aspekt likovnosti, usko vezan s poduzetništvom. O renesansnoj škrinji s oslikanim prikazom Narcisa i Orfeja u Galeriji umjetnina u Splitu govorila je Nina Kudiš Burić. Ne ulazeći u pitanje atribucije (zasad se autorom smatra A. Medulić), autorica je predstavila tipologiju različitih vrsta vjenčanih škrinja te specifičnu ikonografiju oslikanih prizora u kojoj su Narcis i Orfej česti motivi, a nositelji su simbolike supružnika, njihova međusobnog odnosa i harmonije. Nevenka Bezić-Božanić dala je pregled "slikara iglom" na crkvenom ruhu 15. i 16. stoljeća u Hvaru i

Komiži, istaknuvši kako su to većinom bili muškarci, rjeđe žene, koje i nisu zabilježene osobnim imenom.²

Popodnevna sesija započela je blokom trogirskih tema. Radoslav Bužančić govorio je o humanističkom dobu Koriolana Cipika na primjeru kapele Blaženog Ivana Trogirskog. Tumačeći unutrašnjost kapele kao model svemira i interpretirajući njezinu ikonografiju literarnim predlošcima, posebice onima o besmrtnosti duše i Danteova Raja koji je, po njemu, model za svod kapele, dao je zanimljivo viđenje koje će puni integritet dobiti u pisanoj formi. Predavanje Danke Radić vrijedan je prilog poznavanju rodoslovlja obitelji Lucić i njihovih posjeda u gradu i na Čiovu, temeljen na istraživanju arhivskih dokumenata. Fani Celio Cega rekonstruirala je život Trogira 17. stoljeća - izgled interijera, namještaja, muške i ženske odjeće, frizura na temelju pisanih izvora, umjetnina u postavu Muzeja grada Trogira i u usporedbi s primjerima iz talijanske umjetnosti toga doba. Joško Belamarić iznio je, kako je naglasio, samo pristupna razmišljanja o temi kojoj se nije posvetilo dovoljno pozornosti. Na primjeru nekoliko djela Ivana Duknovića (portal palače Cipiko u Trogiru, *Putto bakljonoša*, *Sv. Magdalena*, *Sv. Ivan Evanđelist*) analizira kiparev odnos prema antici zaključujući kako kod njega nikada nije riječ o doslovnom posezanju za antikom. Duknović na viđeno reagira vlastitom interpretacijom koja je, poput Donatellove, uvijek antiklasična: jača i izraženija te izrasla na suptilnoj kontradikciji.

² Na *VII Danima Cvita Fiskovića* u Dubrovniku 2004. ovu je temu detaljnije obradila Zoraida Demori Staničić, upustivši se u likovnu analizu i razradu tipologije prizora vezenih na dalmatinskom crkvenom ruhu 15. i 16. st. te ukazujući na postojanje domaćih radionica.

Belamarićevim predavanjem završen je niz izlaganja najuže povezanih s temom skupa o humanističkoj kulturi Splita i okolice. Do Zadra nas je odveo Ivo Babić predavanjem o minijaturama Carla Maggia iz 1578. s prikazom veduta gradova na istočnoj obali Jadrana. Posebno je analizirao vedutu Zadra objavljenu na naslovnici knjige Pierrea Cabanesa *Histoire de l'Adriatique* (2001.), ali s navodom da je riječ o Krfu. Dva su predavanja, zbog izostanka najavljenih autora, naknadno ubačena u program skupa. Dunja Pivac dala je pregled sakralne arhitekture Marine i Vinišća. Damir Tulić sa sigurnošću je atribuirao vrsnu drvenu skulpturu *Pietà* koja se u crkvi Svih svetih u Korčuli nalazi od 1801., mletačkom kiparu Antoniju Corradiniju. Kao iznenađenje po završetku predavanja, Igor Fisković poklonio je Konzervatorskom odjelu u Splitu jedini poznati portret Ljube Karamana, iz ostavštine akademika

Cvita Fiskovića.

Trajno i neiscrpno nasljeđe kojim je Cvito Fisković obvezao sve sadašnje i buduće generacije povjesničara umjetnosti ovim se skupom već nekoliko godina uvijek iznova potvrđuje. Svježini i aktualnosti prinosi predavanja koja, iako mnoga tek u hipotezama, proširuju spoznaje o pojedinim temama naše nacionalne umjetnosti. Stoga su *Dani Cvita Fiskovića* i dalje dobrodošli s novim temama koje svakako treba objediniti u zbornicima (da prvijenac ne ostane jedini!). Možda treba razmisliti o specijaliziranim, užim temama skupa čime bi se izbjegla šarolikost ponekad prisutna u završnom dijelu programa. Ovaj kraći znanstveni skup potvrđuje da tematska dosljednost samo pridonosi kvaliteti.

